

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาพที่เพียงพอของประชาชนที่ประสบภัยพิบัติอุทกภัยน้ำป่าและโคลนถล่ม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อมุ่งสร้าง แนวทางวิธีปฏิบัติ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาพที่เพียงพอของประชาชนที่ประสบภัยพิบัติอุทกภัยน้ำป่าและโคลนถล่ม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่อำเภอลับแล ที่ประสบภัยพิบัติอุทกภัยน้ำป่าและโคลนถล่ม (ตำบลแม่พูล ตำบลฝายหลวง ตำบลชัยชุมพล เทศบาลตำบลศรีพนมมาศ เทศบาลตำบลน่านกกกและเทศบาลตำบลหัวดง) จากหัวหน้าครัวเรือน 18,508 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane,1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ครัวเรือน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามดังนี้

- 1.1 เป็นตัวแทนในแต่ละครัวเรือน ๆ ละ 1 คน
- 1.2 มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไปที่สามารถอ่านออกเขียนได้
- 1.3 อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอลับแลมากกว่า 6 เดือน
- 1.4 ยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มประชาชน ได้แก่ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ แกนนำเยาวชน พระภิกษุ ผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน

2) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อสม. ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน (ข้าราชการเกษียณอายุ)

3) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกับชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ผู้นำชุมชน นักพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่งานหลักประกันสุขภาพระดับตำบล

4) กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงในสำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ว่าการอำเภอลับแล โรงพยาบาลลับแล สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลับแลและองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอลับแล

โดยมีจำนวนของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มประชาชน จำนวน 30 คน

กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชน จำนวน 15 คน

กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย จำนวน 8 คน

การสนทนากลุ่ม กลุ่มประชาชน จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน รวม 24 คน

กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน รวม 16 คน

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชน จำนวน 2 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน

รวม 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกและแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม สร้างจากการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิดและปลายเปิด โครงสร้างของแบบสอบถามและแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้

ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามชุดที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยและกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ แบบสอบถามชุดที่ 2 สุขภาวะที่พอเพียงใน 4 มิติ คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านจิตวิญญาณ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและทดลองใช้กับกลุ่ม

ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกและแนวคำถามการสนทนากลุ่ม ร่วมกับวิธีการสังเกต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพภาพโดยการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การทบทวนจากสิ่งบันทึกโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนในแต่ละครัวเรือน จำนวน 400 ครัวเรือน
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview ; IDI) ผู้วิจัยได้จัดทำตารางแผนการเก็บข้อมูลและได้ทำการนัดหมายตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่อำเภอลับแล มี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มประชาชนผู้ได้รับผลกระทบกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกับชุมชนและกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย
3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion ; FGD) ได้จัดกลุ่มสัมภาษณ์ที่สถานีอนามัย วัด และห้องประชุมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดสนทนากลุ่มบริเวณโต๊ะกลม ประกอบด้วย กลุ่มประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกับชุมชน
4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation ; NPObs) เป็นวิธีการใช้ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกและเป็นการตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกัน เช่น การออกไปสังเกตรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพที่มีในชุมชน กิจกรรมการออกกำลังกายในหมู่บ้าน ทั้งในรูปแบบของชมรมและส่วนบุคคลการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสังเกตการรับประทานอาหาร การเลือกซื้ออาหาร ประเภทของอาหารที่นิยมรับประทานและจัดเตรียมมารับประทานในแต่ละวัน
5. การทบทวนจากสิ่งบันทึก (Document Review) ทบทวนจากแผนงบประมาณและแผนงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพ กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ สถิติการเจ็บป่วย ผลการดำเนินงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ภาพกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน

จริยธรรมในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดแนวปฏิบัติดังนี้

1. เคารพและไม่ล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการวิจัย การจดบันทึกเปิดโอกาสให้ซักถามผู้วิจัยได้ตลอดจนการตัดสินใจอย่างอิสระในการยินยอมหรือปฏิเสธการให้ข้อมูล โดยไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล
2. คำนึงถึงศักดิ์ศรีและความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลแสดงออกถึงการยอมรับให้เกียรติและมีความจริงใจต่อผู้ให้ข้อมูล

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เริ่มต้นด้วยการวิจัยเอกสาร ด้วยการทบทวนเอกสาร การทบทวนจากสิ่งบันทึก ข้อมูลรายงานของหน่วยงาน เอกสารวิชาการ ข้อมูลจากเว็บไซต์ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาบริบทและสภาพทั่วไปของอำเภอลับแล
2. เตรียมผู้ช่วยวิจัยโดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย กระบวนการดำเนินงานวิจัย ฝึกอบรมทักษะการสัมภาษณ์เชิงลึก การทำสนทนากลุ่ม การสังเกต การบันทึกข้อมูลภาคสนาม
3. ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. สัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชน (สภาพพื้นที่ทั่วไป สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม สภาพทางเศรษฐกิจ)
5. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาปัจจัยและกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพที่มีผลต่อสุขภาพที่เพียงพอของประชาชนที่ประสบภัยพิบัติอุทกภัยน้ำป่าและโคลนถล่มจากประชาชนที่เป็นตัวแทนของแต่ละครัวเรือน
6. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปัจจัยและกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพที่มีผลต่อสุขภาพที่เพียงพอของประชาชนที่ประสบภัยพิบัติอุทกภัยน้ำป่าและโคลนถล่มจากประชาชนที่เป็นตัวแทนของแต่ละครัวเรือน
7. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
8. จัดเวทีคืนข้อมูลให้ชุมชนและจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาพที่เพียงพอ ระยะเวลา 1 วัน ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย กลุ่มกลุ่มประชาชน กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกับชุมชนและกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย

9. ดำเนินการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาพที่เพียงพอสำหรับประชาชน โดยมีรูปแบบที่หลากหลาย ระยะเวลา 3 เดือน
10. สรุปบทเรียนการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาพที่เพียงพอร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
11. ประเมินประสิทธิผลในการสร้างเสริมสุขภาพ โดยประเมินจากการบรรลุเป้าหมายของการมีสุขภาพที่เพียงพอทั้ง 4 มิติ โดยใช้แบบสอบถาม
12. วิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลในการสร้างเสริมสุขภาพ โดยประเมินจากการบรรลุเป้าหมายของการมีสุขภาพที่เพียงพอทั้ง 4 มิติ
13. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและร่วมกันกำหนดนโยบายเชิงสาธารณะเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาพที่เพียงพอ
14. รายงานผลการวิจัยให้กับแหล่งทุนและเผยแพร่ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าสถิติ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อมูลเชิงคุณภาพนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และจากการทบทวนสิ่งบันทึกเอกสารรายงาน มาจัดระบบหมวดหมู่ตามแบบประเด็นการสัมภาษณ์ (Topic Guide) ซึ่งในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งจะมีการตรวจสอบข้อมูลไปพร้อมๆกับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นภายหลังจากเก็บข้อมูลในแต่ละครั้งจะดำเนินการตรวจสอบและสรุปข้อมูลทันทีพร้อมก็นำมาจัดพิมพ์ลงในแฟ้มข้อมูล สรุปประจำวัน ทบทวนความถูกต้องความสมบูรณ์ของข้อมูล สอบถามข้อมูลที่หลากหลายเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Triangulation) และตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้อง โดยผู้วิจัยตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล โดยจะเลือกตรวจสอบในประเด็นสำคัญเป็นหลักนอกจากนี้จะสรุปว่ามีประเด็นใดบ้างที่ต้องไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ทั้งประเด็นเรื่องความไม่เข้าใจหรือประเด็นความขัดแย้งกันของข้อมูลนำประเด็นนั้นมาเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในครั้งต่อไป ข้อมูลที่จัดพิมพ์ไว้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่โดยใช้โปรแกรม Microsoft Office Excel ช่วยในการจัดเรียงข้อมูลกำหนดรหัสเป็นตัวอักษรช่วยในการจัดระบบ รวมทั้งนำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายกับทีมวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น